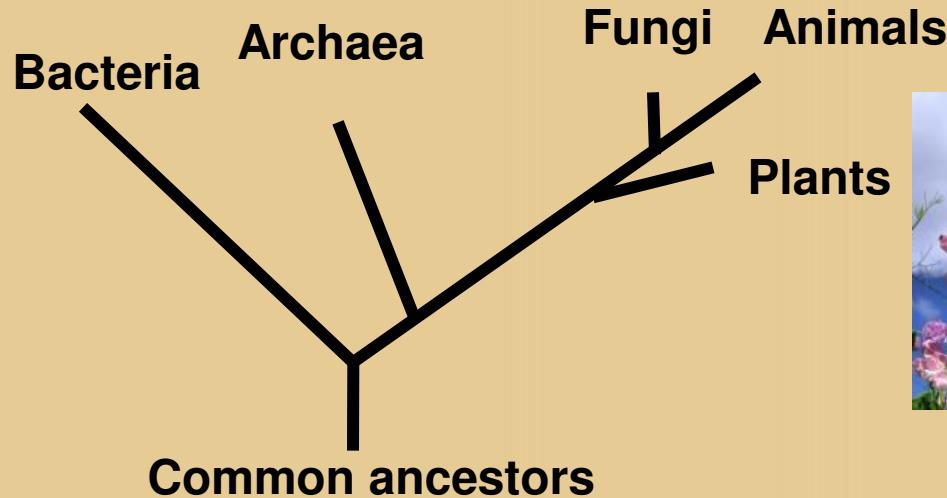

ORGANIZACIJA BILJNE ĆELIJE

ZAŠTO ?

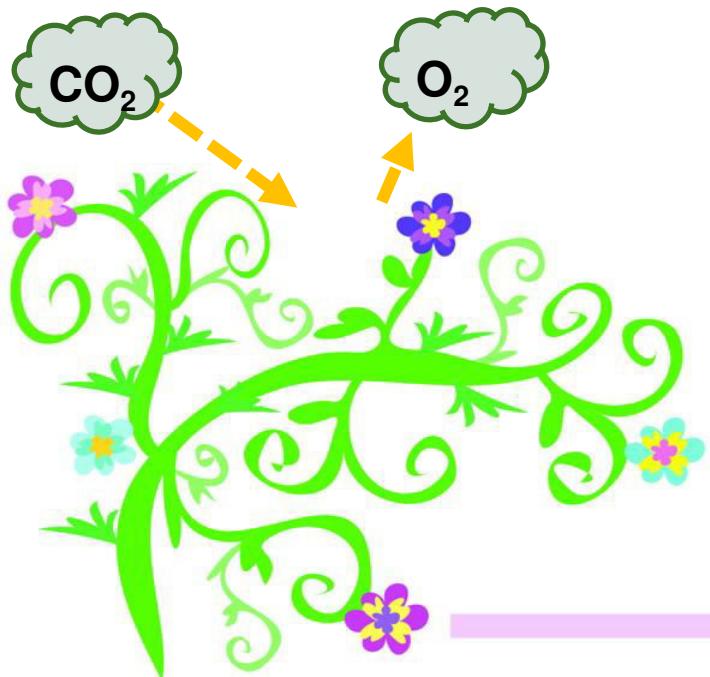

Najveći cvet ~ 1m

Najduži život
~ 5000 god.

CVEĆE NAS ČINI
SREĆNIMA!!!!

Dokazano je da cveće
na radnom mestu
pozitivno utiče na
produktivnost

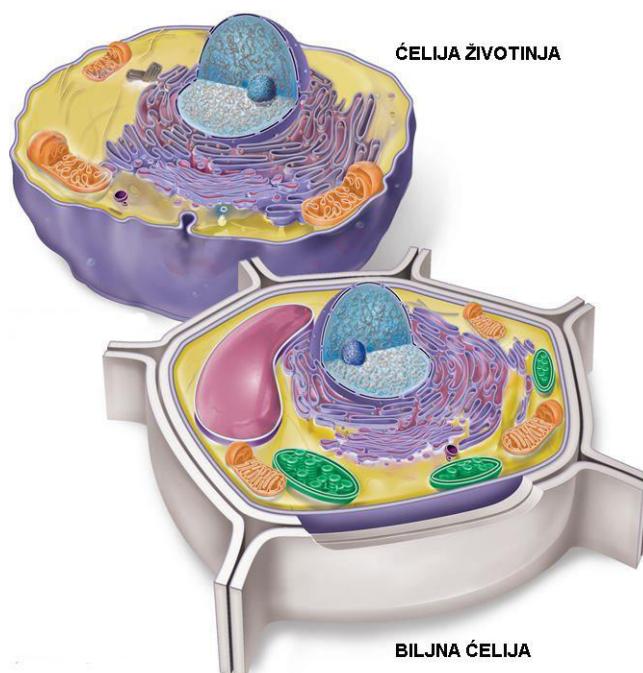
Najveći organizni (> 100m)

BILJKE:

- Autotrofi (svaraju organsku materiju iz neorganske)
- sedentaran način života
- kontinuiran rast

KOMPARATIVNI PRISTUP

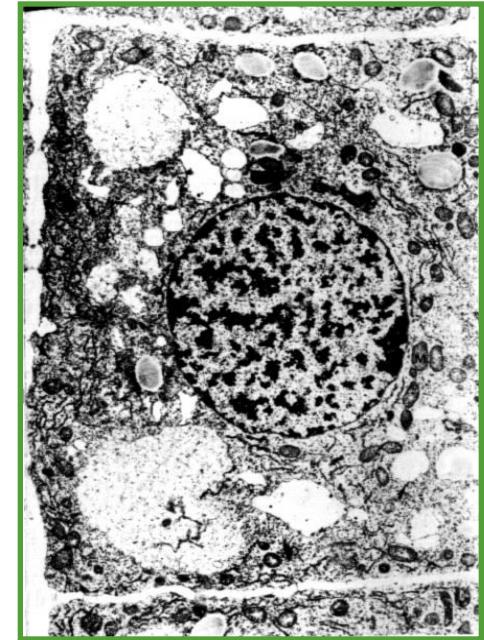
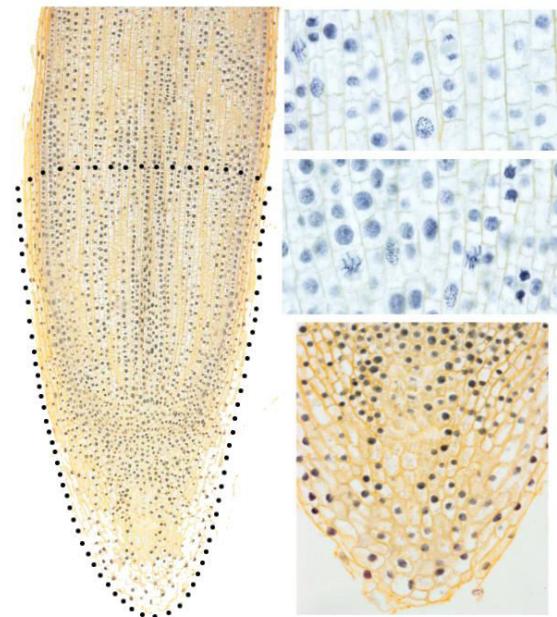
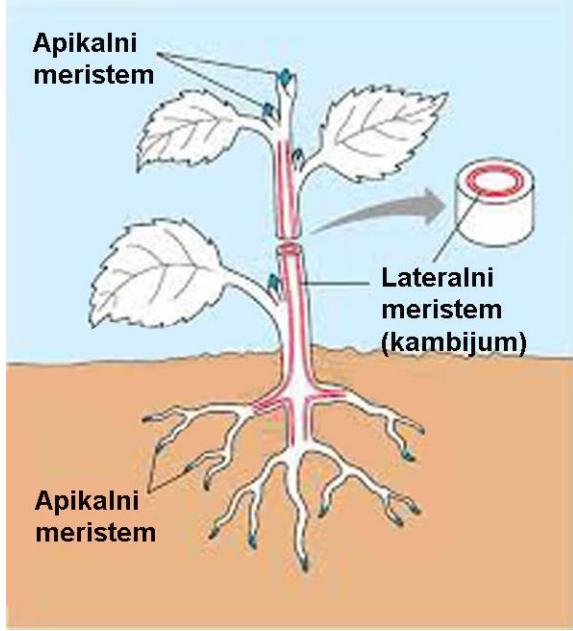
Ćelije životinja	Ćelije biljaka
Poseduju VĆM	Poseduju ćelijski zid
Mogu da menjaju oblik i da se kreću	Ne mogu da menjaju oblik niti da se kreću
/	Poseduju plastide
/	Poseduju vakuolu
Centrozom	/
Citokineza - ubor	Citokineza – ćelijska ploča
Depo glukoze - glikogen	Depo glukoze - skrob

KOMPARTMENTI – ANALOGIJA

- ❖ PLASTIDI
- ❖ CENTROZOM

BILJNA TKIVA I ĆELIJE

Tvorna tkiva - meristemi

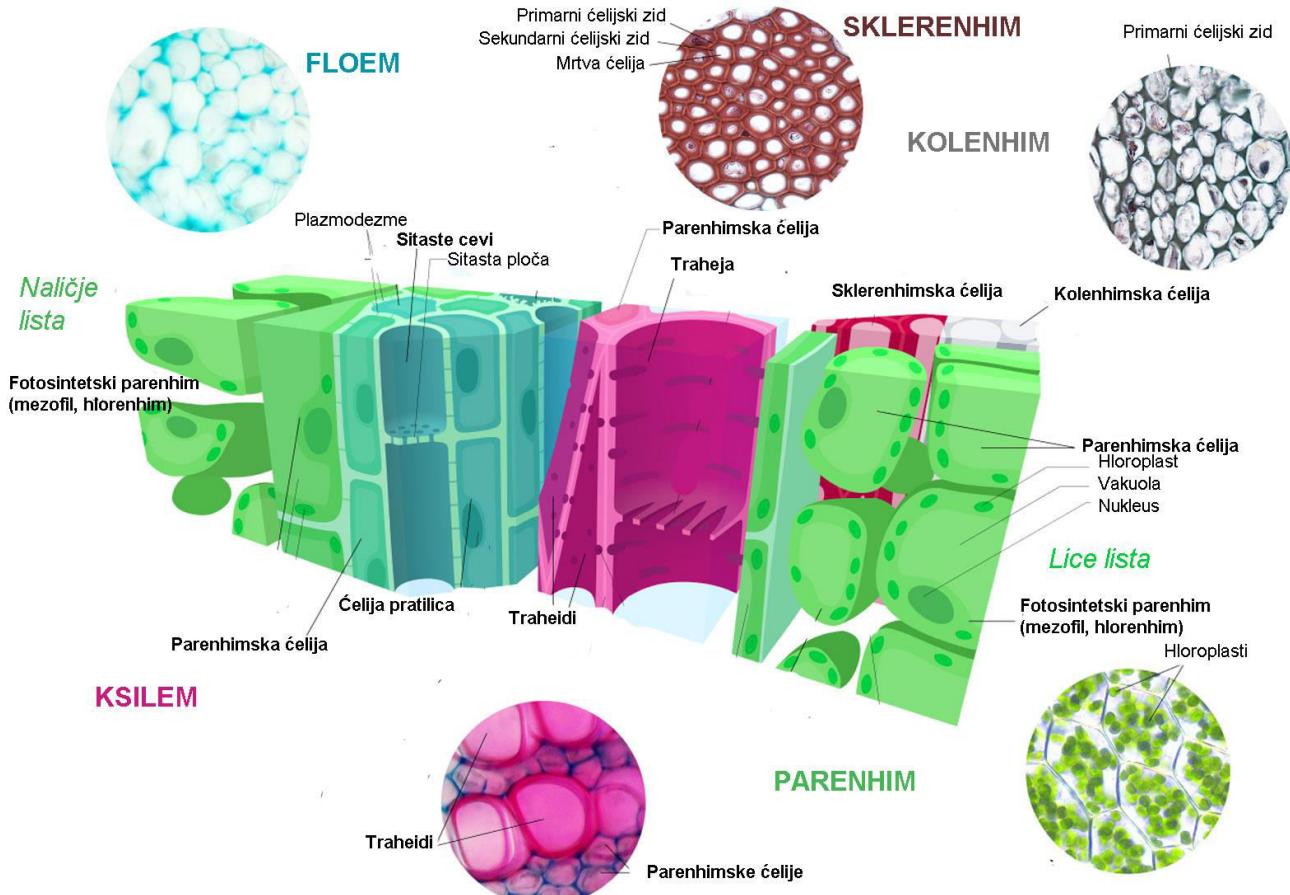
Meristemske ćelije:

- nediferencirane, sitne, izodijametrične sa tankim ćelijskim zidom
- TEM: krupan, centralno postavljen nukleus, citoplazma bogata ribozomima, plastidima i brojnim sitnim vakuolama. Goldžijev kompleks je dobro razvijen - sinteza komponenti ćelijskog zida
- Totipotentne - dele se mitotski i daju različite tipove diferenciranih ćelija

BILJNA TKIVA I ĆELIJE

Trajna tkiva

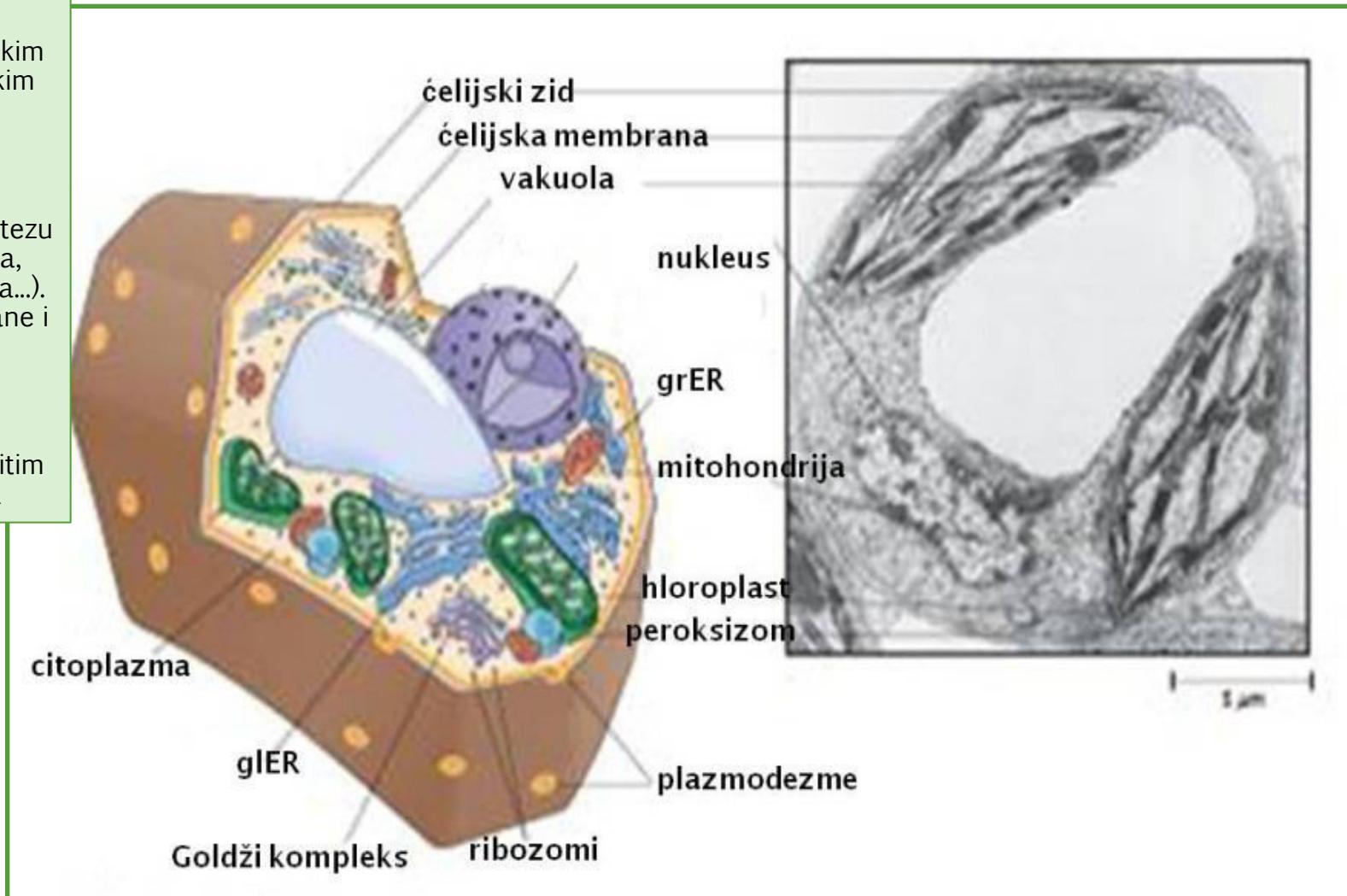
- Parenhim
- Potporna tkiva
  - Kolenhim
  - Sklerenhim
- Provodna tkiva
  - Ksilem
  - Floem
- Pokrovna tkiva
  - Epidermis
- Žlezdana tkiva

Parenhimska ćelija – „tipična“ ćelija biljaka

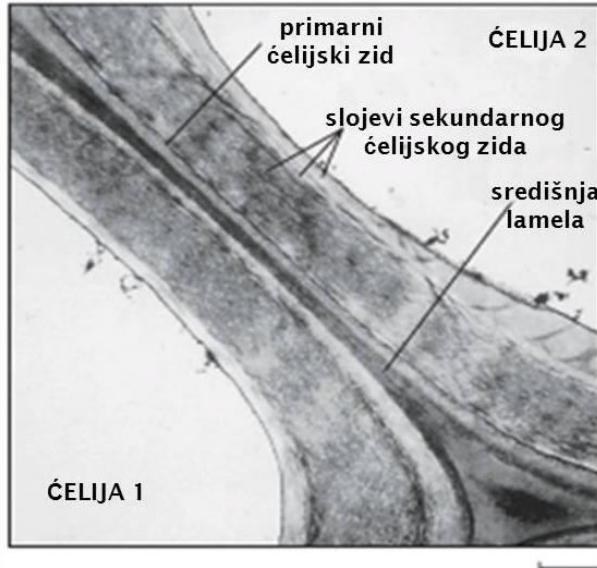
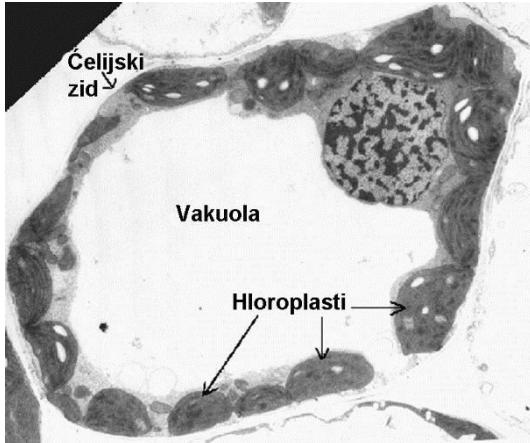
Parenhimske ćelije:

- žive ćelije sa tankim primarnim ćelijskim zidovima
- zadužene za različite funkcije (fotosintezu, deponovanje sinteza hranljivih materija, regeneraciju tkiva...).
- slabo diferencirane i mogu da se dediferenciraju postajući totipotentne.
- Sreću se u različitim biljnim organima

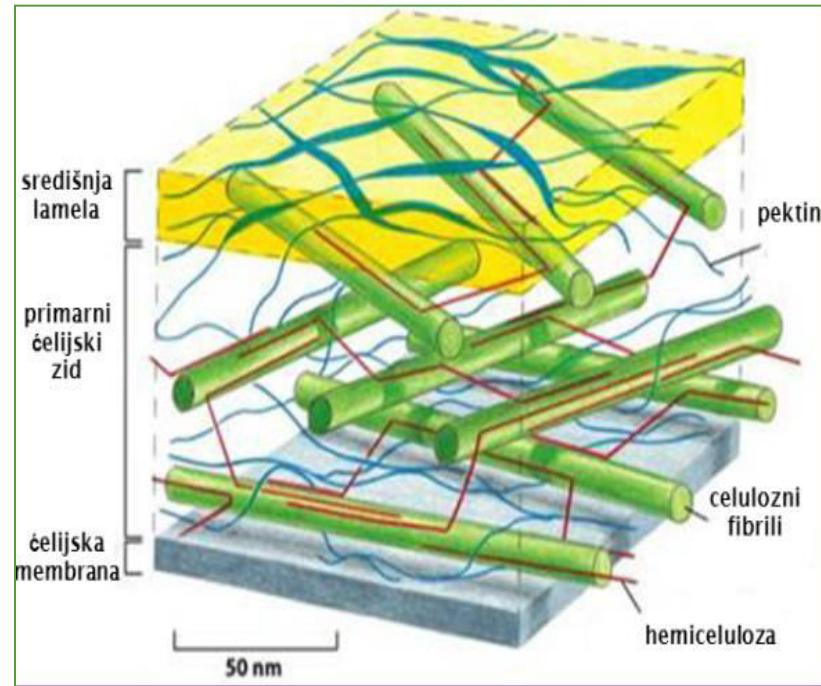
Ćelijski zid

Okoloćelijska sredina biljne ćelije

- U potpunosti obavija i čvrsto povezuje susedne ćelije
- Znatno čvršći, rigidniji i izdržljiviji od VĆM ćelija životinja
- Drugačiji sastav od VĆM (prvenstveno polisaharidi)
- **FUNKCIJE:**
  - povezuje biljne ćelije u tkiva,
  - štiti ćeliju,
  - određuje oblik ćelije,
  - šalje signale neophodne za deobu i rast
  - odupire se snažnom hidrostatičkom (turgorovom) pritisku
- Sastav ćelijskog zida kontroliše sama ćelija – razlikujemo:
  - **Primarni ćelijski zid** – tanak i fleksibilan (meristemske ćelije, ćelije u toku rasta, parenhimske...)
  - **Sekundarni ćelijski zid** – rigidan, nastaje deponovanjem novih slojeva materijala

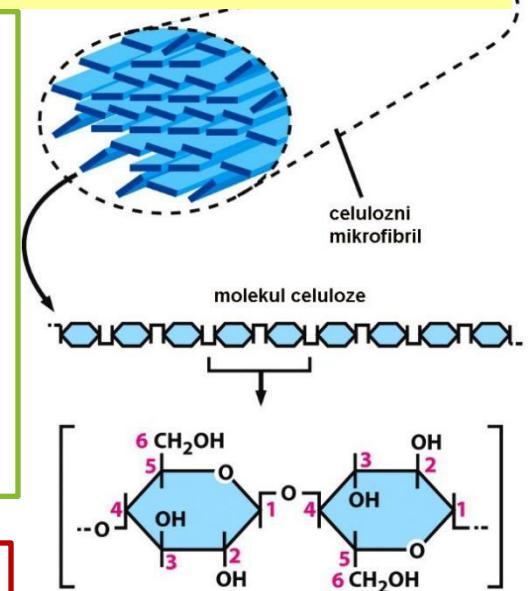
Sastav i struktura primarnog ćelijskog zida

SREDIŠNJA LAMELA – specijalizovan region ĆZ izgrađen od pektina, zadužen za „cementiranje“ susednih ćelija (=adhezivna međućelijska veza biljnih ćelija)

1. Celuloza:

- Linearni polimer glukoze
- 20-40 molekula celuloze bočno se povezuje – *celulozni mikrofibril*
- Mikrofibrili se organizuju u slojeve (lamele)
- Svi mikrofibrili jedne lamele su paralelno postavljeni

3. Pektin:

- Heterogena grupa granatih polisaharida sa neg. Naelektrisanjima
- Gradi hidratisan gel matriks u koji su uronjeni mikrofibrili

2. Povezujući glikani (hemiceluloza)

- Granati polisaharidi
- Povezuju susedne celulozne mikrofibrile u kompleksnu mrežu
- Više klase

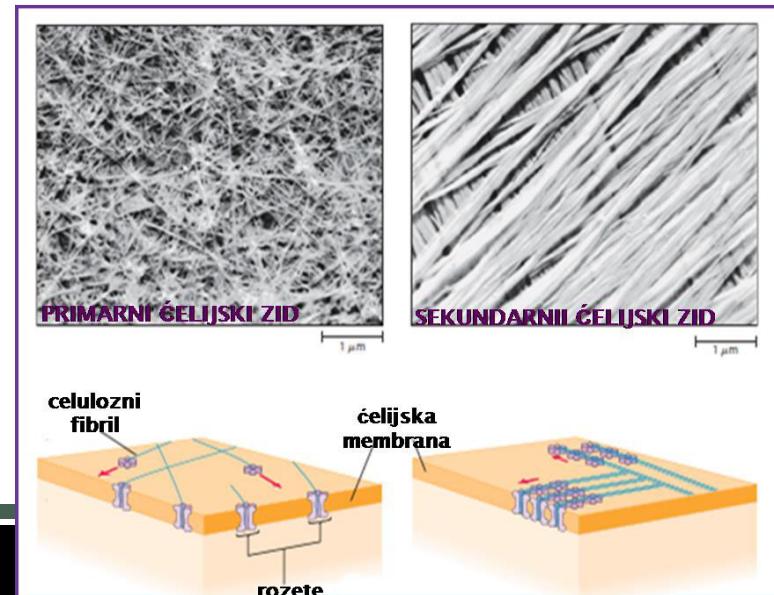
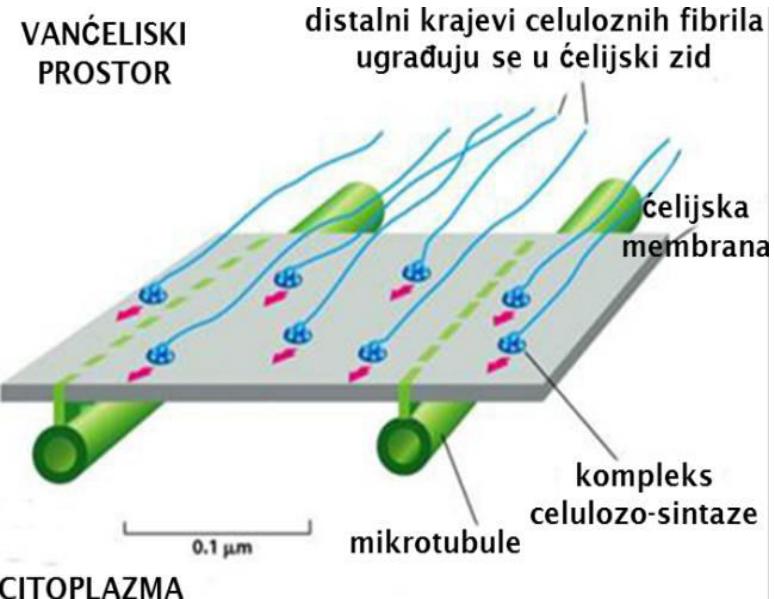
4. Proteini

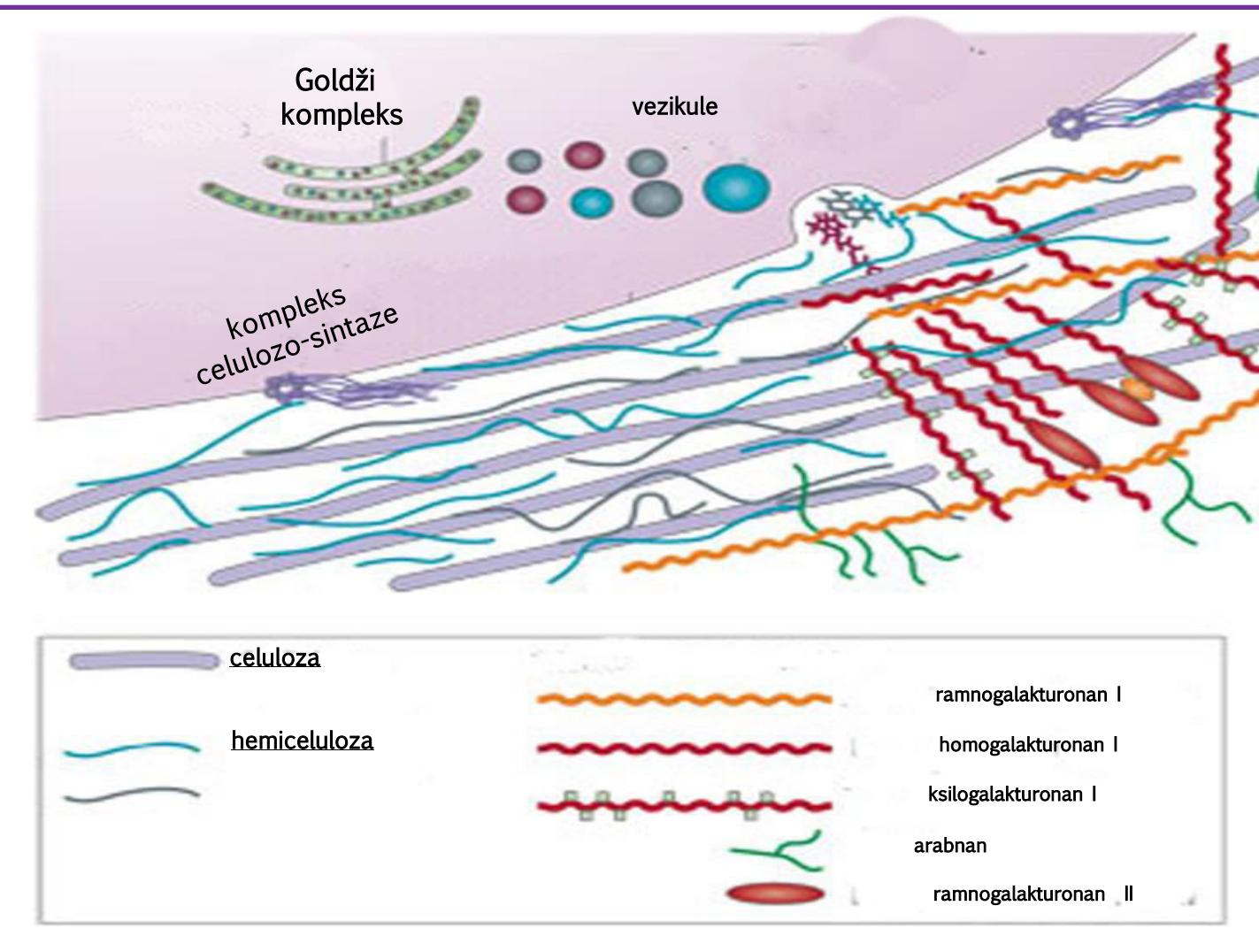
- Svega 5% suve mase ĆZ

Sinteza i deponovanje komponenti ćelijskog zida

- Pektini, vezujući glikani i proteini – ER i GK, sekrecija
- Celuloza – sinteza van ćelije – enzimski kompleksi u formi rozete – *celulozo-sintaza*:
  - Supstrat: UDP-glukoza iz citoplazme
  - Distalni kraj rastućeg mikrofibrila se vezuje za stariju lamelu a rozeta se pomera u suprotnom smeru kroz ĆM (lateralna difuzija)
  - Smer kretanja rozeta kroz ĆM određuju *submembranske mikrotubule* – vezuju se za integrisane proteine ĆM koji grade mikrodomene ĆM kojima se reguliše trasa kretanja rozeta i samim tim rast celuloznih mikrofibrila
  - Značaj – regulacija smera rasta ćelije i samim tim cele biljke

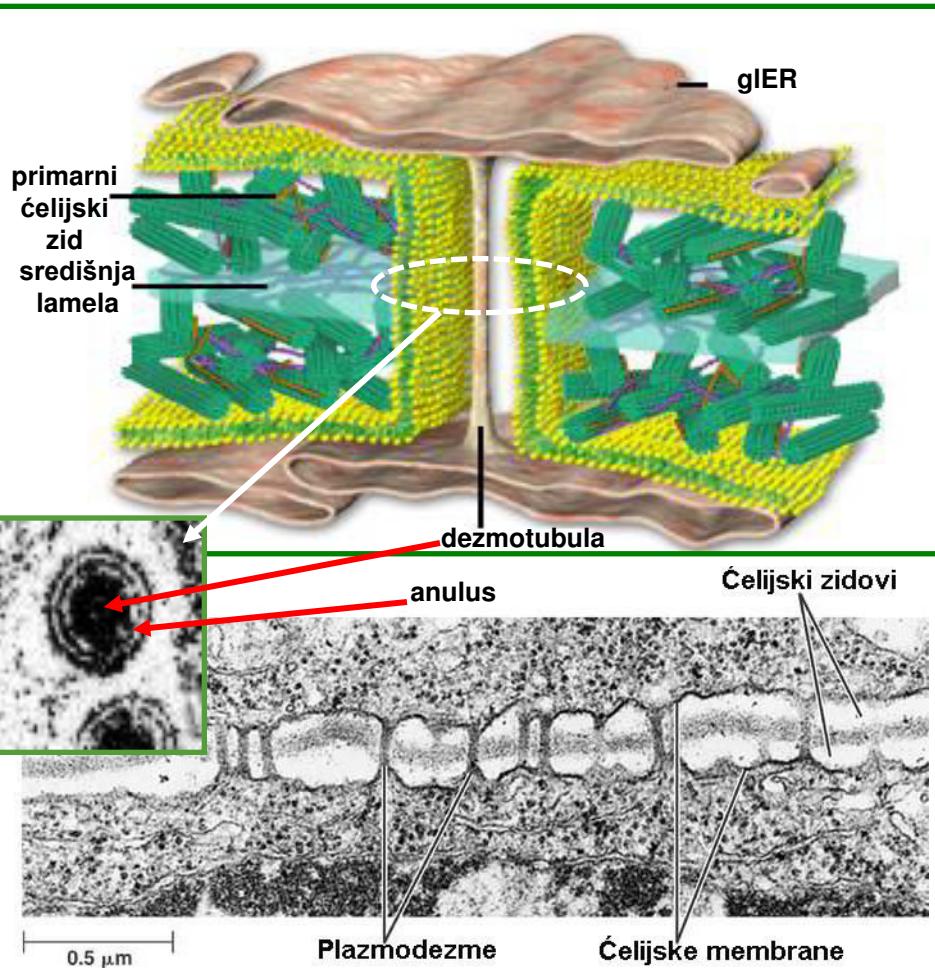
- SEKUNDARNI ĆELIJSKI ZID
  - Bliže ćeliji u odnosu na primarni
  - Sadrži više celuloznih mikrofibrila (veća rigidnost) i dodatne materije koje povećavaju čvrstinu i vodonepropusnost – *lignin*

Plazmodezme

Međućeljske komunikacijske veze biljaka

- Biljne ćelije komuniciraju zahvaljujući citoplazmatskim kanalima koji se pružaju kroz ĆZ susednih ćelija (analog pukotinastih veza)
- U nivou plazmodezme ćelijske membrane susednih ćelija su u kontinuitetu gradeći cevast kanal
- Samim tim, i citoplazme susednih ćelija su u kontinuitetu - *simplast*
- U centru plazmodezme, cevasta struktura
  - **dezmotubula** (kontinuitet gIER susednih ćelija)
- Oko dezmotubule, na poprečnom preseku kroz plazmodezmu uočava se prsten citoplazme – **anulus**
- Transport malih molekula i jona, NK, virusi
- Aktivna regulacija otvorenosti
- Formiranje – tokom citokineze (ređe *de novo*)
- Moguće uklanjanje nepotrebnih plazmodezmi

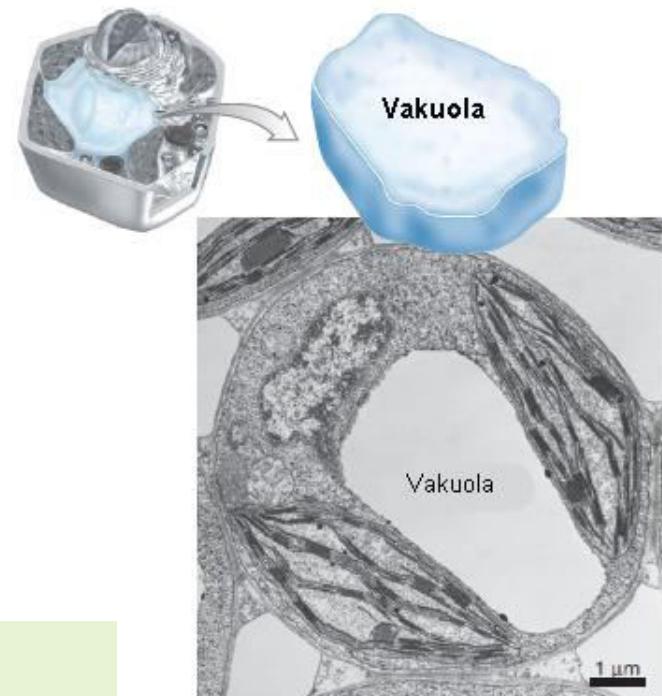

Vakuola

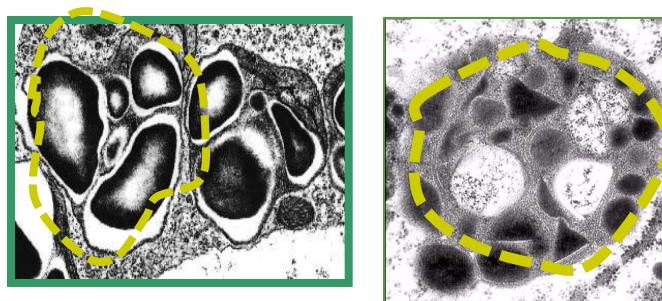
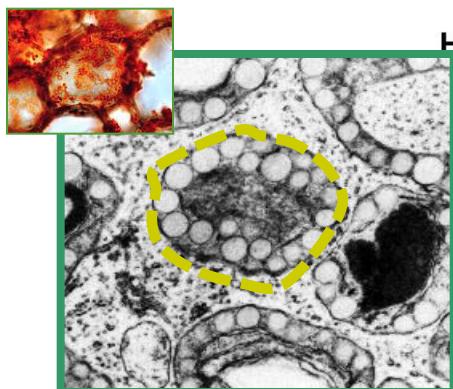
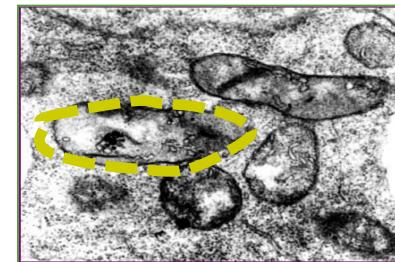
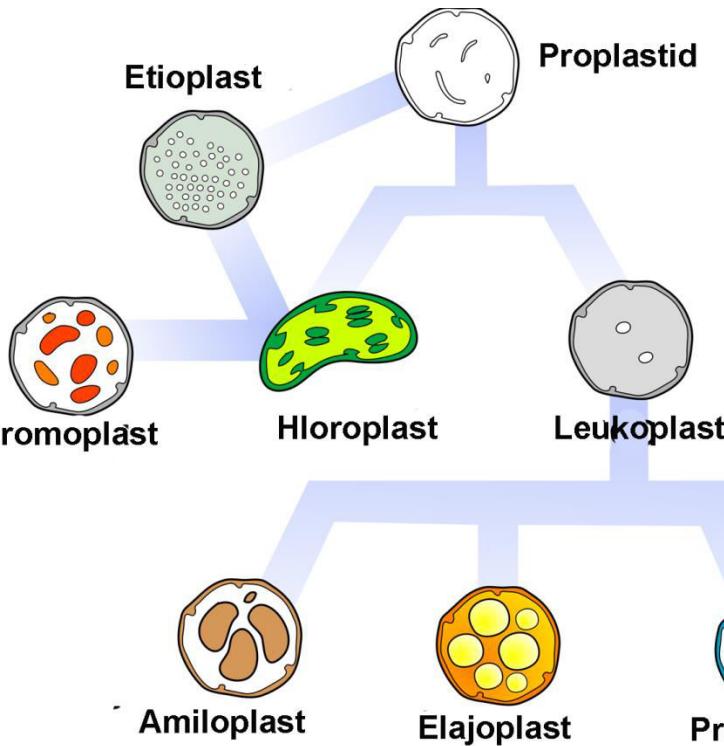
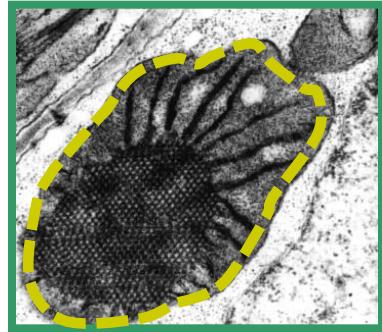
- ❖ 1 ili više (obično krupnih) – izuzetak
– meristemske ćelije
- ❖ Zauzimaju i do 95% zapremine diferencirane ćelije
- ❖ Poseduju jednu membranu – **tonoplast** (sa akvaporinima, pumpama, različitim transporterima)
- ❖ Ispunjene vodom sa rastvorenim solima i ostalim materijama

FUNKCIJE:

- ❖ Održavanje turgorovog pritiska
- ❖ Rast ćelije
- ❖ Održavanje pH ćelije
- ❖ Deponovanje nutrijenata,
- ❖ Deponovanje produkata metabolizma
- ❖ Deponovanje različitih (specifičnih) materija: pigmenata, toksina...
- ❖ Hidrolitička razgradnja – analog lizozoma kod ćelija životinja
  - ❖ **Depozicione vakuole**
  - ❖ **Litičke vakuole**
- Npr. semena poseduju oba tipa vakuola – pri klijanju - fuzija

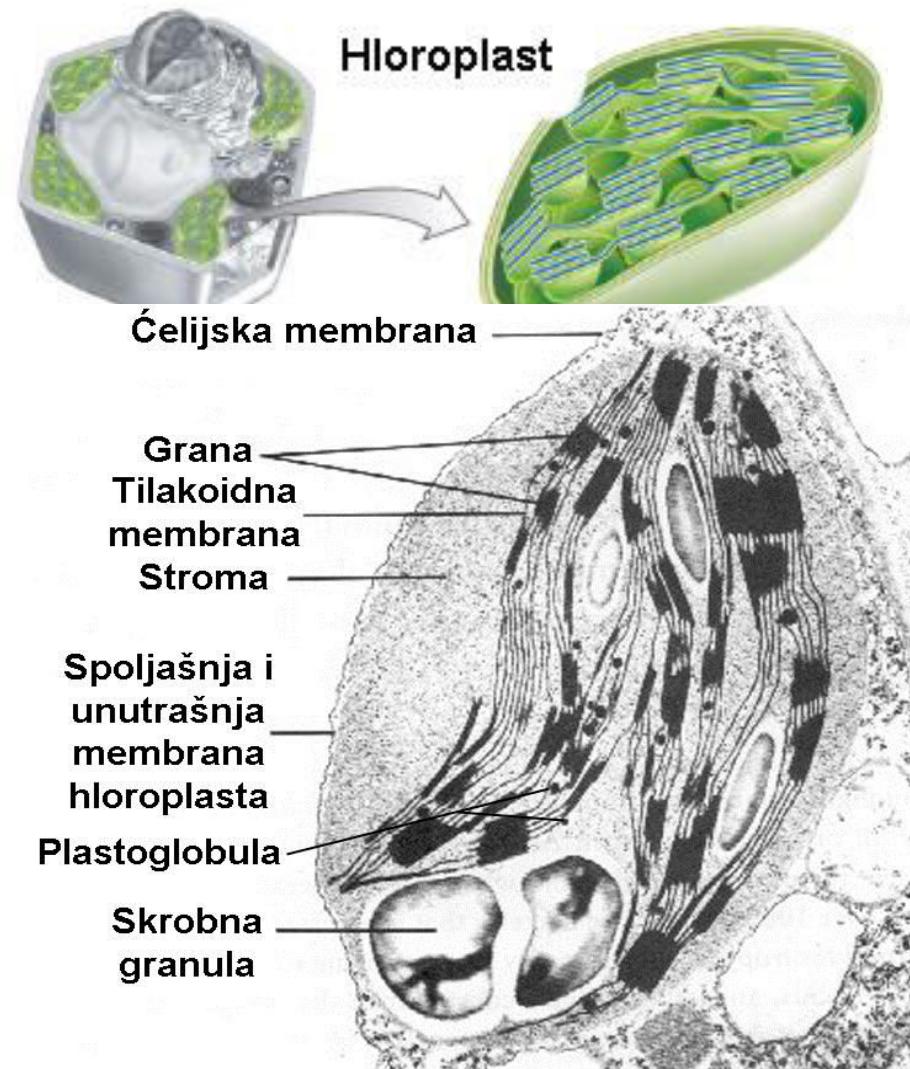

Plastidi

Hloroplast

- Krupne organele – dužine 5-10 μm
- Tri membrane:
  - Spoljašnja membrana hloroplasta
    - Poseduje *porine* – visokopropustljiva za jone i male molekule
  - Unutrašnja membrana hloroplasta
    - Specifični transporteri
  - Unutrašnji membranski sistem – tilakoidna membrana
    - gradi mrežu diskoidalnih cisterni – tilakoidi
    - Mesto lokacije fotokompleksa, kompleksa elektron-transportnog lanca, ATP sinteze
- Tri odeljka:
  - Intermembranski prostor
  - Stroma:
    - hpDNK – cirkularna, više kopija
    - Ribozomi (prokariotskog tipa)
    - Plastoglobule – lipidna tela
    - Skrobne granule
    - Metabolički enzimi
  - Lumen tilakoida
    - Odeljak u koji se upumpavaju protoni tokom elektron-transporta

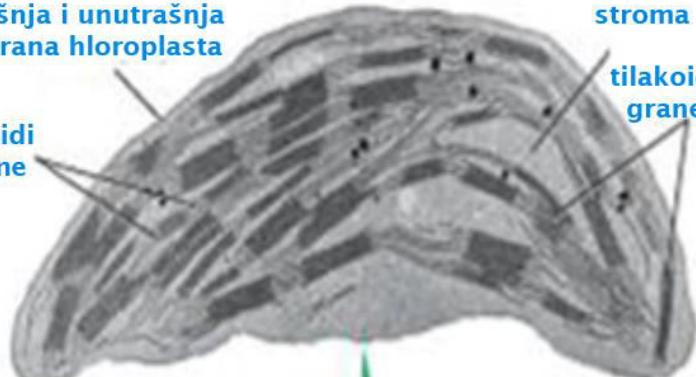

spoljašnja i unutrašnja
membrana hloroplasta

tilakoidi
strome

stroma

tilakoidi
grane

spoljašnja membrana hloroplasta

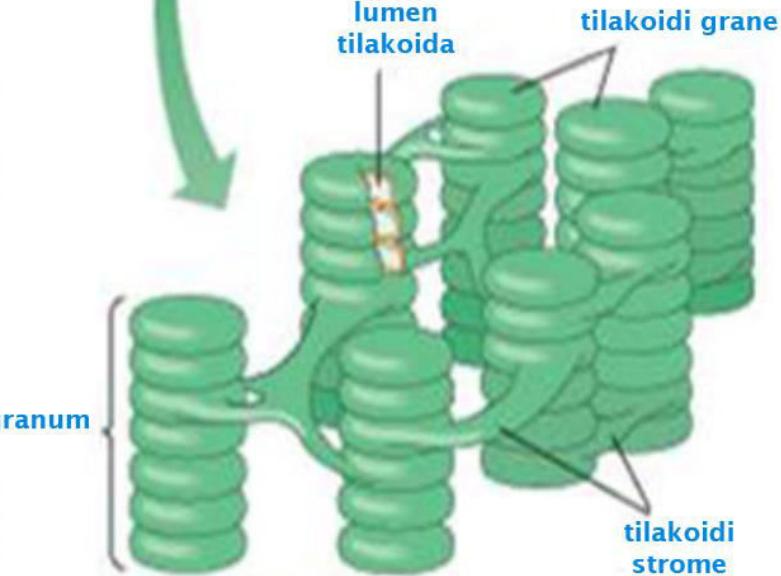
intermembranski prostor
unutrašnja membrana
hloroplasta

stroma

granum

tilakoidi
grane

tilakoidi
strome

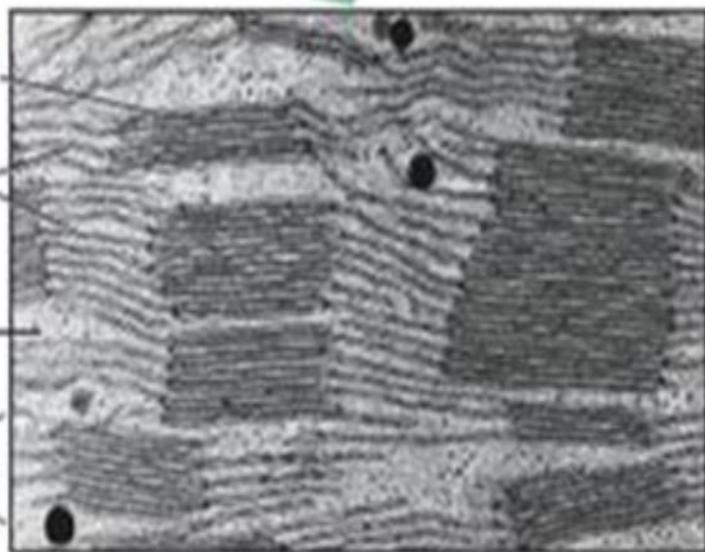

tilakoidi
grane

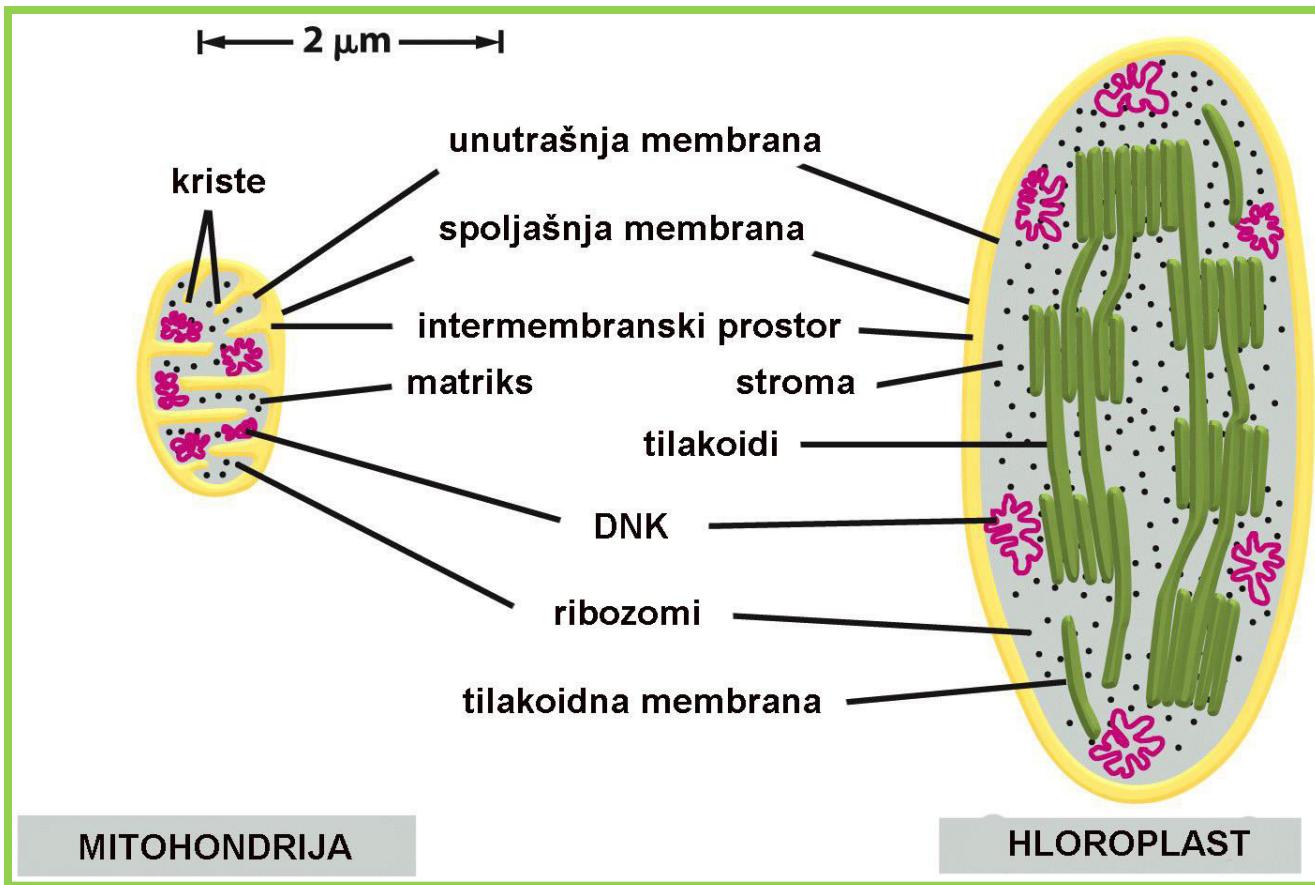
tilakoidi
strome

stroma

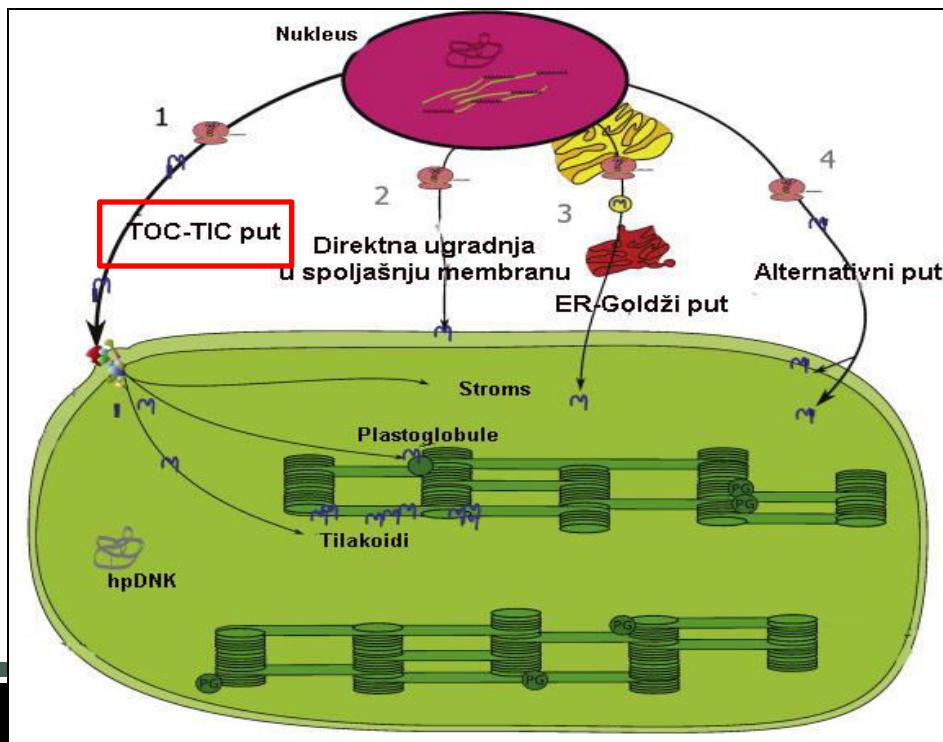
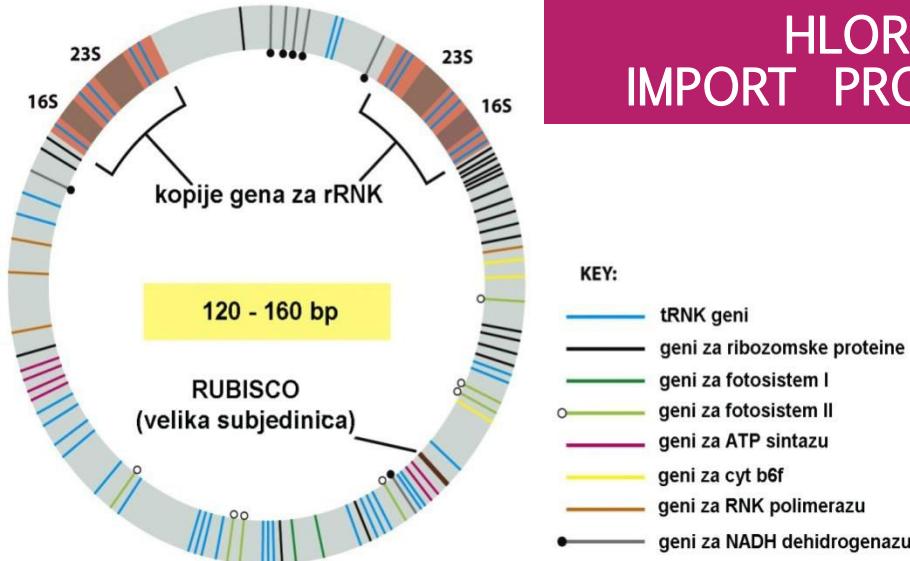
granum

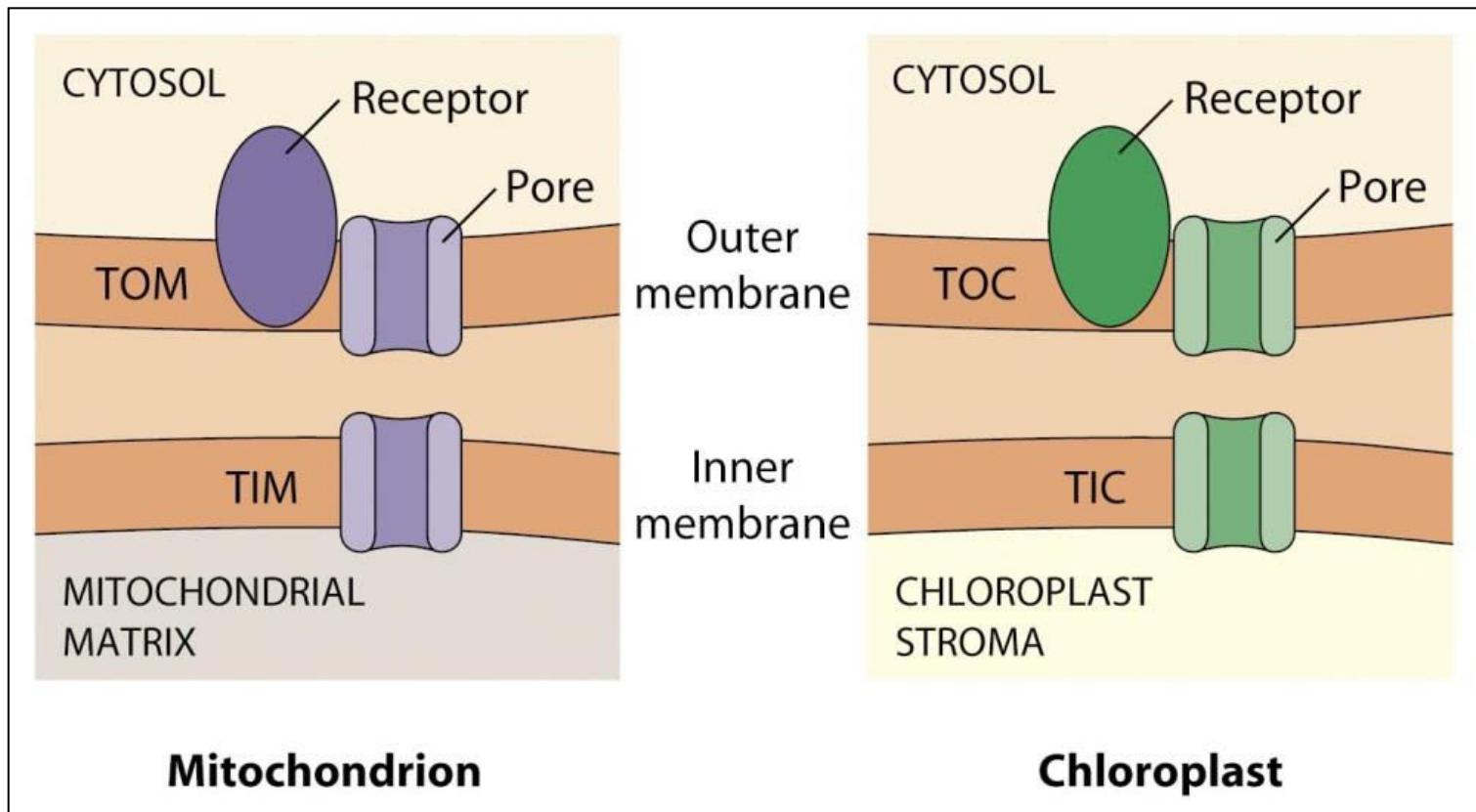
HLOROPLAST VS. MITOHONDRIJA

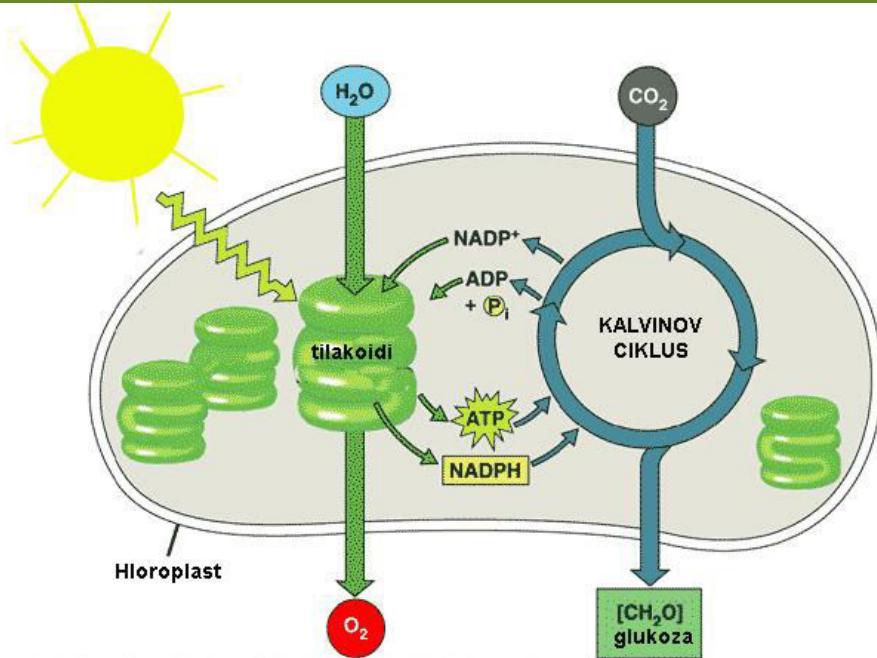
HLOROPLASTNI GENOM IMPORT PROTEINA U HLOROPLAST

- ❖ Ipak, 95% proteina hloroplasta je kodirano od strane nukleusnog genoma i moraju se transportovati iz citoplazme u hloroplast
- ❖ Većina proteina se unosi putem specifičnih translokona spoljašnje i unutrašnje membrane – **TOC** i **TIC kompleksi**
- ❖ Da bi bili uneti moraju sadržati tranzitnu sekvencu na N-kraju i biti nesavijeni – prepoznaje ih **vodeći kompleks** sa šaperonom Hsp70 i vodi do TOC
- ❖ Nakon unosa u stromu, iseca se tranzitna sekvenca i protein se savija (šaperoni strome) ako je stroma njegova finalna destinacija
- ❖ Proteini tilakoida poseduju dodatnu signalnu sekvencu i posebnim translokonima se unose u tilakoide

OSNOVNA FUNKCIJA HLOROPLASTA - FOTOSINTEZA

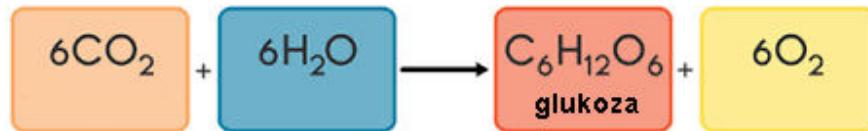

SVETLA FAZA FOTOSINTEZE (fotohemijska):

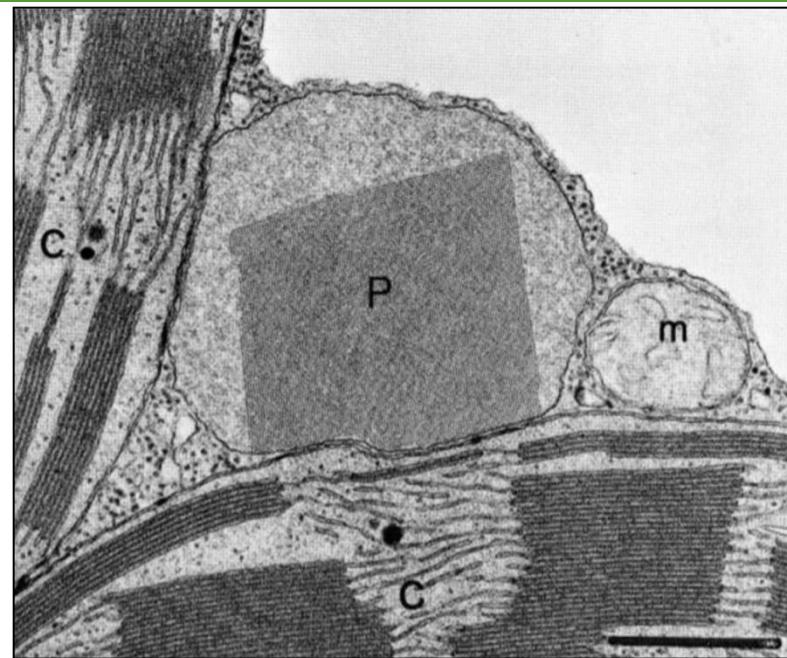
- Odvija se u membrani tilakoida
- Fotosintetski pigmenti (hlorofili) apsorbuju foton Sunčeve svetlosti i prenose elektrone na druge komplekse u membrani tilakoida (elektron-transportni lanac)
- To dovodi do upumpavanja protona iz strome u lumen tilakoida – protonski gradijent koji koristi ATP sintaza da bi sintetisala ATP
- Takođe, transport elektrona se koristi za redukciju koenzima NADP⁺ do NADH u stromi
- NADH i ATP su neophodni za tamnu fazu fotosinteze

TAMNA FAZA FOTOSINTEZE (termohemijska):

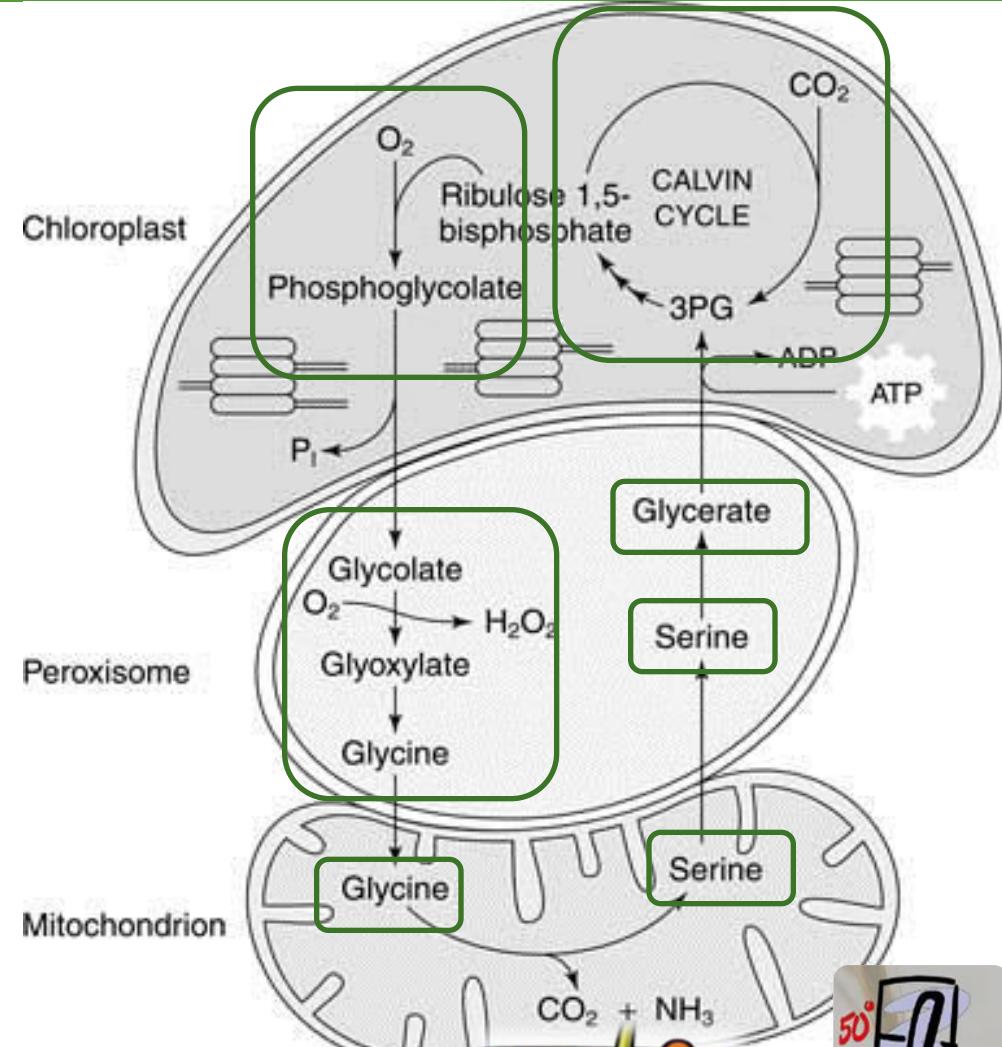
- Odvija se u stromi – Calvinov ciklus
- Brojni enzimi uključeni u sintezu gliceraldehid 3-fosfata od CO₂ uz upotrebu ATP i NADH
- Gliceraldehid 3-fosfat se koristi za produkciju glukoze i drugih šećera u citoplazmi ili u hloroplastu gde mogu da se deponuju u formi skrobnih granula

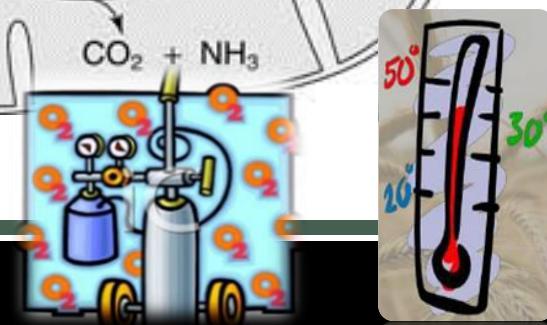
Peroksizomi biljne ćelije

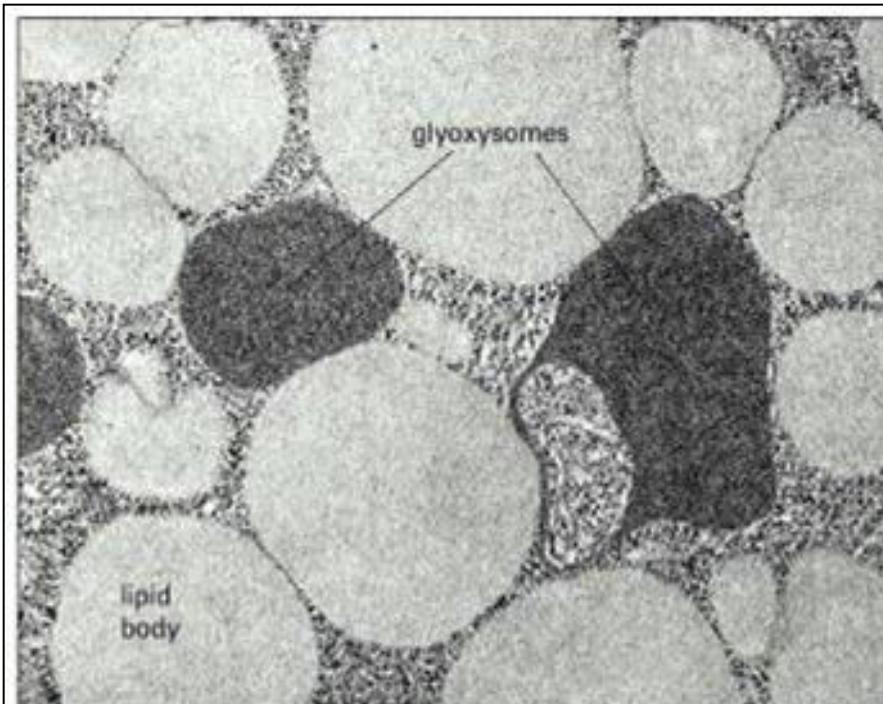
Peroksizom lista pozicioniran uz hloroplaste čime je omogućena razmena materija tokom fotorespiracije. Metabolizam sporednih produkata fotosinteze i prevođenje u oblik koji ponovo može da uđe u Calvinov ciklus.

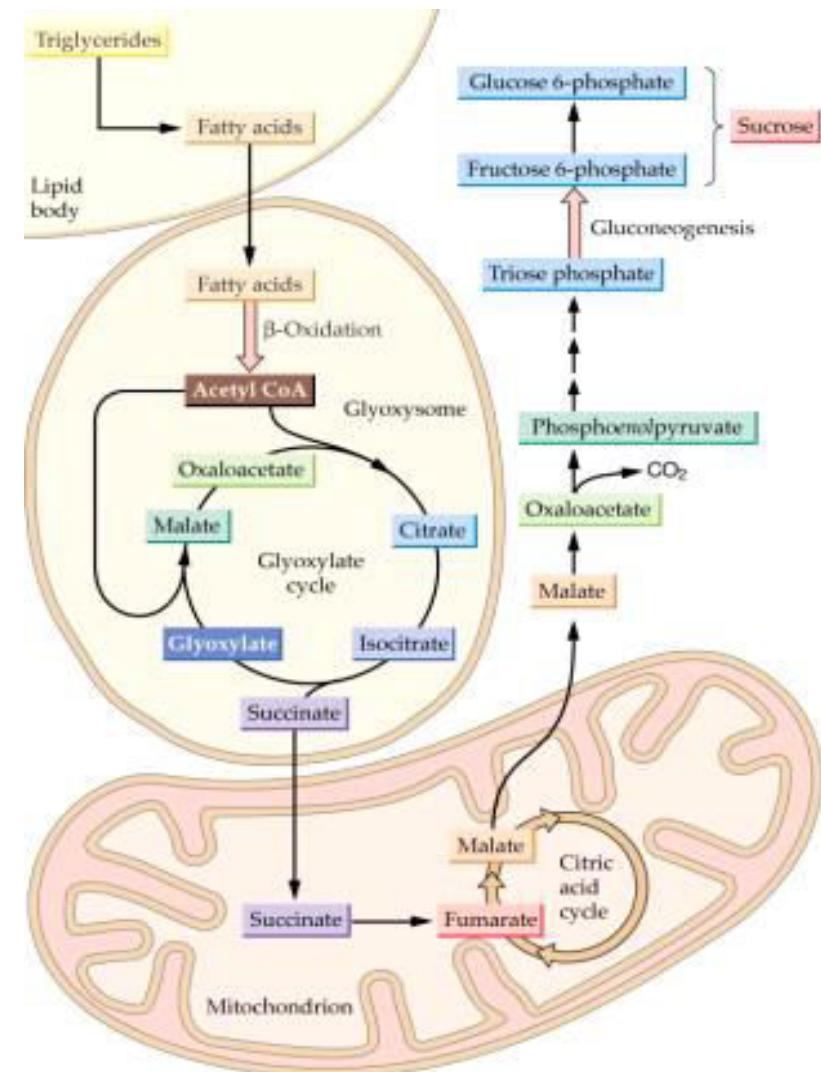
Faktori koji povećavaju fotorespiraciju

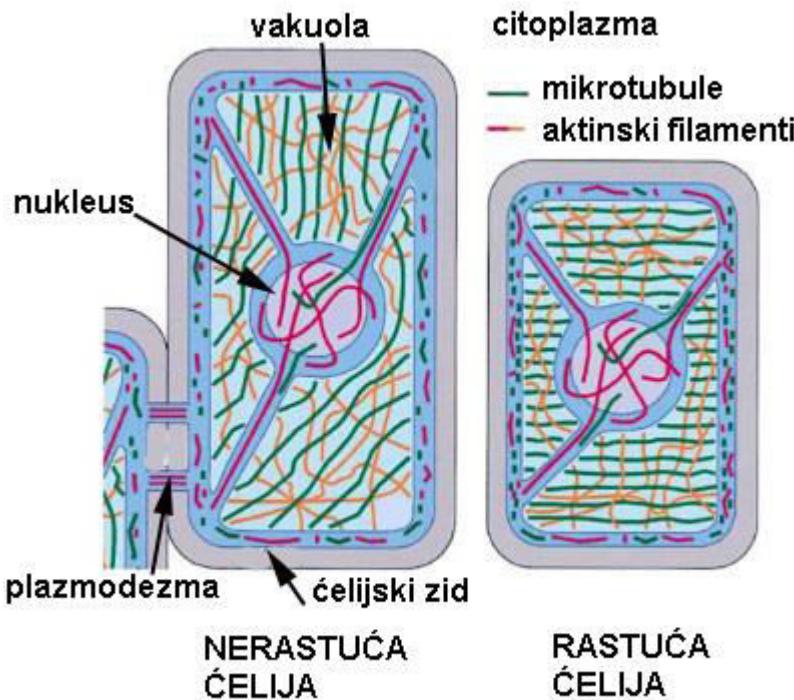
Peroksizomi biljne ćelije (*gliokszizomi*)

**Peroksizom semena (gliokszizom) blisko pozicioniran uz lipidna tela čime je omogućena mobilizacija lipida i glukoneogeneza tokom klijanja.
Konverzija lipida u ugljene hidrate kroz seriju reakcija u glioksilatnom ciklusu**

Citoskelet biljne ćelije

CITOPLAZMA (BILJNE ĆELIJE SA KRUPNOM VAKUOLOM) – tanak submembranski sloj, oko nukleusa i povezujući slojevi od nukleusa do submembranskog regiona

AKTINSKI FILAMENTI:

- Grade submembransku i perinukleusnu mrežu, pružaju se od nukleusa do submembranskog regiona i kroz plazmodezme
- FUNKCIJE:**
  - citoplazmatsko strujanje** – kretanje organela i ostalih citoplazmatskih komponenti kroz tanak sloj citoplazme (zahvaljujući miozinu)
  - Organizacija organela – kod rastućih ćelija organizuju Golđi submembranski i vrše transport sekretnih vezikula sa komponentama čelijskog zida do CM

MIKROTUBULE:

- Submembranski - vidu pojasa ili paralelno sa celuloznim mikrofibrilima i/ili zrakasto od nukleusa (retke MT)
- Biljne ćelije nemaju centrozome ali imaju γ-TuRC – decentralizovana nukleacija MT (submembranski, bočno na postojećim MT)
- FUNKCIJA** – regulacija rasta ćelije putem usmeravanja sinteze celuloznih mikrofibrila

INTERMEDIJARNI FILAMENTI – ne postoje

- Nukleusna lamina** – nemaju proteine IF - lamine već laminima-slične proteine sa istovetnom funkcijom kao kod ćelija životinja

FISIJA (DEOBA) PLASTIDA

Plastidi se dele sa ciljem:

- Pravilne segregacije organela tokom deobe – proplastidi meristemskih ćelija
- Povećanja broja organela u ćeliji tokom diferencijacije (npr. hloroplasti mezofila lista)

Kompleksan proces – molekulska mašinerija koja uključuje proteine prokariotskog i eukariotskog porekla koji dovode do konstrikcije u centru organele i podele na dve nove:

- FtsZ prsten – na unutrašnjoj membrani
- Protein iz familije dinamina (ARC3) na spoljašnjoj membrani

